

АНОТАЦІЯ

Чорнописький В. І. Політичні практики лобізму в процесі європейської інтеграції країн Вишеградської групи. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 052 Політологія. – Карпатський національний університет імені Василя Стефаника, Івано-Франківськ, 2026.

У вступі обґрунтовано актуальність дослідження політичних практик лобізму в умовах поглиблення європейської інтеграції та трансформації механізмів ухвалення політичних рішень у багаторівневій системі врядування Європейського Союзу. Визначено теоретичні та практичні передумови вивчення лобізму як інструменту представництва інтересів, політичної комунікації та взаємодії між державними інституціями, бізнесом і громадянським суспільством. Особливу увагу зосереджено на політичних процесах у країнах Вишеградської групи, досвід яких є показовим для аналізу впливу євроінтеграції на формування інституційних механізмів лобіювання та адаптацію національних моделей представництва інтересів до європейських стандартів.

Визначено мету й завдання роботи, окреслено об'єкт і предмет дослідження, що дозволяє зосередитися на аналізі лобізму як механізму представництва та узгодження інтересів у політичній системі Європейського Союзу та країнах Вишеградської групи. Окреслено наукову новизну дослідження, пов'язану з комплексним аналізом політичних практик лобізму в країнах Вишеградської групи крізь призму їхньої взаємодії з інституціями Європейського Союзу, виявленням особливостей розвитку національних моделей представництва інтересів та визначенням їхнього значення для процесів європейської інтеграції. Практична цінність одержаних результатів пов'язана з можливістю використання досвіду держав Вишеградської групи під час формування та вдосконалення механізмів регулювання лобістської діяльності в Україні в умовах реалізації євроінтеграційного курсу держави. Визначено методологічні підходи і методи

дослідження, які забезпечують комплексний аналіз інституційних, політико-правових і практичних аспектів лобістської діяльності в контексті європейської інтеграції.

У першому розділі здійснено дослідження теоретичних і методологічних засад вивчення лобізму як складного політичного явища, що функціонує на перетині процесів представництва інтересів, політичної комунікації та ухвалення владних рішень. Простежено еволюцію наукових підходів до розуміння лобістської діяльності, визначено основні етапи її становлення та інституціоналізації у світовій політичній практиці. Узагальнення наявних концептуальних підходів дозволило розкрити зміст лобізму як невід'ємного елемента демократичних політичних систем, що забезпечує взаємодію між державою та різними групами інтересів. Значну увагу приділено аналізу зарубіжного та вітчизняного наукового доробку, що дало змогу виявити особливості сучасного стану дослідження проблематики лобізму, визначити дискусійні аспекти його трактування та окреслити перспективні напрями подальших наукових пошуків. На основі системного, структурно-функціонального, інституціонального та порівняльно-політичного підходів сформовано методологічний інструментарій дослідження, придатний для аналізу лобістських практик у багаторівневій системі врядування Європейського Союзу та країн Вишеградської групи.

У другому розділі досліджено особливості функціонування лобізму в інституційному середовищі Європейського Союзу. Встановлено, що представництво інтересів стало органічною складовою процесу вироблення європейської політики та важливим елементом механізму взаємодії між наднаціональними інституціями, державами-членами, бізнесом і громадянським суспільством. Проаналізовано організаційні та нормативні засади лобістської діяльності в межах Європейської комісії, Європейського парламенту та Ради ЄС, а також визначено специфіку доступу різних груп інтересів до процесу ухвалення рішень. Особливу увагу приділено інструментам забезпечення прозорості та підзвітності лобістської діяльності, зокрема механізмам функціонування Реєстру прозорості, етичним стандартам взаємодії посадових осіб із представниками

інтересів та сучасним практикам громадського контролю. З'ясовано, що європейська модель лобізму поєднує відкритість до участі зацікавлених сторін із поступовим посиленням вимог щодо доброчесності та прозорості політичного процесу. Окремо розкрито роль лобістських механізмів у політиці розширення Європейського Союзу, де вони виступають інструментом просування національних інтересів держав-членів і країн-кандидатів, а також важливим чинником формування політичного порядку денного на наднаціональному рівні.

У третьому розділі проаналізовано особливості становлення та розвитку політичних практик лобізму в країнах Вишеградської групи крізь призму їхньої європейської інтеграції та трансформації політичних інститутів. Дослідження засвідчило, що спільний досвід постсоціалістичних перетворень і входження до Європейського Союзу сформував загальні передумови для інституціоналізації представництва інтересів, однак практичні моделі лобіювання в кожній із держав розвивалися за власною траєкторією. Визначено особливості правового регулювання, організаційних механізмів та інституційних каналів впливу в Польщі, Чехії, Словаччині та Угорщині. Значну увагу приділено співвідношенню формалізованих процедур і неформальних практик впливу на процес ухвалення політичних рішень, а також ролі політичних партій, бізнесових структур, громадянського суспільства та експертного середовища у формуванні державної політики. Порівняльний аналіз дозволив виявити спільні закономірності та національні особливості розвитку лобістської діяльності, оцінити вплив європейських стандартів прозорості на функціонування відповідних інститутів і визначити місце країн Вишеградської групи у загальноєвропейській системі представництва інтересів.

У висновках узагальнено теоретичні та інституційні засади аналізу лобізму як механізму політичної комунікації в умовах багаторівневого врядування. Показано еволюцію лобізму від неформальних практик впливу в межах національних парламентських традицій до інституціоналізованого й нормативно врегульованого інструменту представництва інтересів у політичній системі Європейського Союзу. Обґрунтовано евристичну цінність поєднання

плюралістичного, неоінституціонального, корпоратистського та мережевого підходів для пояснення доступу акторів до процесів ухвалення рішень і формування стратегій впливу. Визначено особливості функціонування лобізму в інституціях ЄС, зокрема роль Європейської комісії, Європейського парламенту та Ради ЄС, а також окреслено проблемні зони прозорості, пов'язані з міжурядовим виміром ухвалення рішень, діяльністю постійних представництв держав-членів та нерівномірністю механізмів підзвітності в окремих інституціях Союзу. Встановлено, що система представництва інтересів у Європейському Союзі ґрунтується на поєднанні консультаційних процедур, механізмів експертної участі, етичних стандартів та інструментів публічного контролю, які забезпечують залучення широкого кола суб'єктів до вироблення політики. Лобістська діяльність у Європейському Союзі охоплює широкий спектр акторів, від корпоративних структур і галузевих асоціацій до громадських організацій, аналітичних центрів та професійних об'єднань, а її форми постійно трансформуються під впливом цифровізації політичних процесів і розвитку нових каналів комунікації. Політика розширення ЄС виступає окремою сферою реалізації лобістських практик, у межах якої держави-кандидати, урядові структури, бізнесові кола та громадянське суспільство використовують різноманітні механізми впливу для просування власних інтересів у процесі формування порядку денного Європейського Союзу.

Узагальнено досвід країн Вишеградської групи, який демонструє відмінності між законодавчо визначеними механізмами представництва інтересів та практикою їх функціонування в політичному процесі. Встановлено, що Польща сформувала одну з перших у регіоні моделей законодавчого регулювання лобістської діяльності, тоді як Чехія здійснила перехід до більш комплексної системи регулювання, зорієнтованої на розширення механізмів відкритості та громадського контролю. З'ясовано, що у Словаччині відсутність спеціалізованого законодавства компенсується використанням загальних інструментів прозорості та функціонуванням наднаціональних каналів представництва інтересів, тоді як угорський досвід відображає тенденцію до посилення політично контрольованих і менш прозорих механізмів впливу на процес ухвалення рішень. Проведений аналіз

засвідчив неоднорідність національних моделей інституціоналізації лобізму, що зумовлена особливостями політичного розвитку, якістю демократичних інститутів та характером взаємодії між державою і групами інтересів.

Доведено, що європейська інтеграція розглядається як один із визначальних чинників трансформації лобістських практик у країнах Вишеградської групи, стимулюючи адаптацію національних моделей представництва інтересів до стандартів прозорості, підзвітності та належного врядування. Водночас ефективність цих процесів визначається не стільки наявністю формальних норм, скільки рівнем їхньої практичної реалізації, якістю інституційного контролю, розвитком громадянського суспільства та готовністю політичних еліт дотримуватися демократичних принципів взаємодії між владою та групами інтересів. На основі проведеного дослідження обґрунтовано доцільність використання досвіду країн Вишеградської групи під час формування системи регулювання лобістської діяльності в Україні та її адаптації до сучасних європейських стандартів представництва інтересів.

Ключові слова: лобізм, представництво інтересів, євроінтеграція, Європейський Союз, Вишеградська група, Польща, Словаччина, Угорщина, Чехія, демократія, політична участь, громадянська участь, громадянське суспільство, політичний процес, політичні інститути.

ABSTRACT

V. Chornopyskyi. Political practices of lobbying in the process of European integration of the Visegrad Group countries. – Qualification scientific work in the form of a manuscript.

Dissertation for the degree of Doctor of Philosophy in the specialty 052 Political Science. – Vasyl Stefanyk Carpathian National University, Ivano-Frankivsk, 2026.

The introduction substantiates the relevance of studying political lobbying practices in the context of deepening European integration and the transformation of political decision-making mechanisms within the European Union's system of multilevel governance. The theoretical and practical prerequisites for examining lobbying as an instrument of interest representation, political communication, and interaction between state institutions, business actors, and civil society are identified. Particular attention is paid to political processes in the Visegrad Group countries, whose experience serves as a valuable case for analyzing the impact of European integration on the development of institutional lobbying mechanisms and the adaptation of national models of interest representation to European standards.

The purpose and objectives of the study are defined, while the object and subject of the research are outlined, enabling a focused analysis of lobbying as a mechanism for representing and reconciling interests within the political system of the European Union and the Visegrad Group countries. The scientific novelty of the research lies in its comprehensive analysis of political lobbying practices in the Visegrad Group countries through the prism of their interaction with European Union institutions, the identification of specific features of national models of interest representation, and the determination of their significance for European integration processes. The practical value of the obtained results is associated with the possibility of applying the experience of the Visegrad Group countries in the development and improvement of lobbying regulation mechanisms in Ukraine within the framework of the state's European integration course. The methodological approaches and research methods employed ensure a comprehensive analysis of the institutional, political and legal, and practical dimensions of lobbying activities in the context of European integration.

The first chapter examines the theoretical and methodological foundations of lobbying as a complex political phenomenon operating at the intersection of interest representation, political communication, and political decision-making. The evolution of scholarly approaches to understanding lobbying activity is traced, and the principal stages of its development and institutionalization in global political practice are identified. The generalization of existing conceptual approaches makes it possible to reveal the essence of lobbying as an integral component of democratic political systems that facilitates interaction between the state and various interest groups. Considerable attention is devoted to the analysis of both international and domestic academic literature, enabling the identification of the current state of lobbying research, controversial aspects of its interpretation, and promising directions for further scholarly inquiry. Based on systemic, structural-functional, institutional, and comparative political approaches, a methodological framework suitable for analyzing lobbying practices within the multilevel governance system of the European Union and the Visegrad Group countries is developed.

The second chapter explores the functioning of lobbying within the institutional environment of the European Union. It is established that interest representation has become an integral component of European policymaking and an important element of interaction among supranational institutions, member states, business actors, and civil society. The organizational and regulatory foundations of lobbying activities within the European Commission, the European Parliament, and the Council of the European Union are analyzed, and the specific features of access to decision-making processes by various interest groups are identified. Particular attention is devoted to instruments ensuring transparency and accountability in lobbying activities, including the operation of the Transparency Register, ethical standards governing interactions between public officials and interest representatives, and contemporary practices of public oversight. It is demonstrated that the European model of lobbying combines openness to stakeholder participation with progressively stricter requirements regarding integrity and transparency in the political process. The chapter also highlights the role of lobbying mechanisms in the European Union's enlargement policy, where they function as

instruments for promoting the national interests of both member states and candidate countries, as well as significant factors shaping the supranational political agenda.

The third chapter analyzes the development of political lobbying practices in the Visegrad Group countries through the lens of European integration and the transformation of political institutions. The research demonstrates that the shared experience of post-socialist transformation and accession to the European Union created common preconditions for the institutionalization of interest representation; however, practical lobbying models in each state developed along distinct trajectories. The specific features of legal regulation, organizational mechanisms, and institutional channels of influence in Poland, the Czech Republic, Slovakia, and Hungary are identified. Considerable attention is devoted to the relationship between formalized procedures and informal mechanisms of influence on political decision-making, as well as to the role of political parties, business structures, civil society organizations, and expert communities in shaping public policy. Comparative analysis reveals both common patterns and national specificities in the development of lobbying activities, assesses the impact of European transparency standards on the functioning of relevant institutions, and determines the position of the Visegrad Group countries within the broader European system of interest representation.

The conclusions summarize the theoretical and institutional foundations for analyzing lobbying as a mechanism of political communication within systems of multilevel governance. The evolution of lobbying is traced from informal influence practices embedded in national parliamentary traditions to an institutionalized and legally regulated instrument of interest representation within the political system of the European Union. The heuristic value of combining pluralist, neo-institutionalist, corporatist, and network approaches is substantiated in explaining actors' access to decision-making processes and the formation of influence strategies. The specific features of lobbying within EU institutions are identified, particularly the roles of the European Commission, the European Parliament, and the Council of the European Union. Problematic areas of transparency are also highlighted, especially those related to the intergovernmental dimension of decision-making, the activities of permanent representations of member states, and uneven accountability mechanisms across individual EU institutions. It is

established that the system of interest representation in the European Union is based on a combination of consultation procedures, mechanisms of expert participation, ethical standards, and instruments of public oversight that facilitate the involvement of a broad range of actors in policymaking. Lobbying activities within the European Union encompass a wide variety of actors, ranging from corporate structures and sectoral associations to non-governmental organizations, think tanks, and professional associations, while their forms continue to evolve under the influence of digitalization and the emergence of new communication channels. EU enlargement policy constitutes a distinct sphere for the implementation of lobbying practices, within which candidate states, governmental institutions, business actors, and civil society organizations employ diverse mechanisms of influence to advance their interests in shaping the European Union's policy agenda.

The experience of the Visegrad Group countries is generalized, demonstrating differences between formally established mechanisms of interest representation and their practical operation within political processes. It is established that Poland developed one of the first legislative frameworks regulating lobbying activities in the region, while the Czech Republic has moved toward a more comprehensive regulatory system focused on expanding transparency and public oversight mechanisms. The study reveals that in Slovakia the absence of specialized lobbying legislation is compensated by the use of general transparency instruments and supranational channels of interest representation, whereas the Hungarian experience reflects a tendency toward increasingly politically controlled and less transparent mechanisms of influence on decision-making processes. The analysis confirms the heterogeneity of national models of lobbying institutionalization, which is determined by differences in political development, the quality of democratic institutions, and the nature of interaction between the state and interest groups.

It is demonstrated that European integration represents one of the key factors driving the transformation of lobbying practices in the Visegrad Group countries by encouraging the adaptation of national models of interest representation to standards of transparency, accountability, and good governance. At the same time, the effectiveness

of these processes depends not so much on the existence of formal regulations as on the level of their practical implementation, the quality of institutional oversight, the development of civil society, and the willingness of political elites to adhere to democratic principles governing interactions between public authorities and interest groups. Based on the findings of the research, the study substantiates the expediency of utilizing the experience of the Visegrad Group countries in developing a system for regulating lobbying activities in Ukraine and adapting it to contemporary European standards of interest representation.

Keywords: lobbying, interest representation, European integration, European Union, Visegrad Group, Poland, Slovakia, Hungary, Czechia, democracy, political participation, civic participation, civil society, political process, political institutions.

СПИСОК ПРАЦЬ, ОПУБЛІКОВАНИХ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті в наукових виданнях,

включених до переліку наукових фахових видань України:

1. Чорнописький В. Інституціоналізація лобіювання в країнах Вишеградської групи та його вплив на процеси європейської інтеграції: досвід для України. *Вісник Львівського університету*. 2021. № 39. С. 157–163.

URL: https://fps-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/39_2021/20.pdf

DOI: <https://doi.org/10.30970/PPS.2021.39.20>

2. Чорнописький В. Лобізм неурядових організацій в умовах демократичних трансформацій: приклад країн Вишеградської групи. *Вісник Прикарпатського університету. Серія: Політологія*. 2026. № 23. С. 224–235.

URL: <https://journals.pnu.if.ua/index.php/politology/article/view/818>

DOI: <https://doi.org/10.32782/2312-1815/2026-23-23>

3. Chornopysky V. Digital lobbying as a tool of influence in the political systems of the Visegrad Group countries. *KELM (Knowledge Education Law Management)*. 2026. No. 1 (77)/2026. P. 116–123.

URL: <https://kelmczasopisma.com/ua/viewpdf/14337>

DOI: <https://doi.org/10.51647/kelm.2026.1.17>

4. Марчук В., Чорнописький В. Політичні практики лобізму в країнах ЄС: концепція дослідження. *Вісник Прикарпатського університету. Серія: Політологія*. 2026. № 22. С. 186–195.

URL: <https://journals.pnu.if.ua/index.php/politology/article/view/729>

DOI: <https://doi.org/10.32782/2312-1815/2025-22-23>

5. Marchuk V., Novoselshyi I., Melnychuk V., Chornopysky V., Shlemkevych T. The Appointment of the History Philosophy in Comprehending Modern Civilizational Challenges in a Post-Pandemic Society. *Postmodern Openings*. 2020. Vol. 11, 1Sup2. P. 74–84.

URL: <https://lumenpublishing.com/journals/index.php/po/article/view/2888>

DOI: <https://doi.org/10.18662/po/11.1Sup2/142>

*Додаткові відомості, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації
здобувача:*

6. Чорнописький В. І. Методи впливу в лобістській діяльності. Матеріали звітної наукової вебконференції викладачів, докторантів, аспірантів університету за 2019 рік (м. Івано-Франківськ, 6–8 квітня 2020 р.). Івано-Франківськ : Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2020. С. 78.

URL: <https://ksp.cnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/16/2023/08/materialy-zvitnoi-konferentsii-vykladachiv-2020.pdf>

7. Чорнописький В. І. Особливості легітимації інституту лобізму в країнах Вишеградської групи. Матеріали звітної наукової вебконференції викладачів, докторантів, аспірантів університету за 2020 рік ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника” 5–9 квітня 2021 р., м. Івано-Франківськ. С. 101–102.

URL: <https://nauka.cnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/21/2021/08/%D1%82%D0%B5%D0%B7%D0%B8-%D0%BF%D0%BD%D1%832021.pdf>

8. Чорнописький В. І. Lobbying as a tool for realizing the national interests of the Visegrad Group countries in the process of European integration. Social Sciences Under Global Crises (March 4–5, 2026, Riga, the Republic of Latvia) : International scientific conference. Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2026. P. 63–65.

URL: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/book/716>

Список публікацій здобувача, які додатково відображають наукові результати дисертації:

9. Чорнописький В. І. Теоретичні засади лобізму як форми демократичного процесу. *Вісник Прикарпатського університету. Серія: Політологія*. 2019. Т. 1, № 13. С. 52–61.

URL: <https://journals.pnu.if.ua/index.php/politology/article/view/332>

10. Чорнописький В. І. Лобізм як чинник демократичних трансформацій: теоретико-методологічні засади. *Вісник Прикарпатського університету. Серія: Політологія*. 2020. Т. 1, № 14. С. 120–125.

URL: <https://journals.pnu.if.ua/index.php/politology/article/view/305>